

УДК 784:821.161.2-1Фед.09

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331575>

Ярина Вишпінська, м. Чернівці

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1201-5421>

МУЗИЧНА МОВА В ПІСЕННИХ ТВОРАХ НА ВІРШІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА У ФОНДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ Ю. ФЕДЬКОВИЧА

У статті окреслено важливі підходи до вивчення музичних текстів пісень, створених українськими композиторами на вірші Ю. Федьковича. Проаналізовано семантику музичного письма в хорових і вокальних зразках, особливості музичної мови. Доведено вплив гуцульського фольклору на літературну творчість Ю. Федьковича. У своїх творах він відстоював волелюбні прагнення свого народу, змальовував яскраві образи з побуту селян, опікувався високі моральні риси героїв і милувався красою Карпат. Ці ідеї стали близькими українським композиторам XIX – початку XX століття, які писали музику на вірші Ю. Федьковича: М. Вербицький, С. Воробкевич, С. Людкевич, О. Нижанківський, Є. Мандичевський, Д. Січинський. Джерельну базу дослідження складають експонати Літературно-меморіального музею Юрія Федьковича в Чернівцях (ноти, особисті листи, музичні записи пісень, музичні інструменти тощо).

Ключові слова: вірші Юрія Федьковича; вокальний твір; хоровий твір; мелодія; гармонія; фольклор.

Постановка проблеми. Досліджуючи роль внеску музеїв у збереження культурної спадщини українського народу, її митців, краєзнавчо-мистецьких і художніх колекцій, ми повною мірою усвідомлюємо їхнє значення для примноження та фіксації надбань певного часу та епохи. Особливо, якщо це стосується вивчення особистісних уподобань і переконань певного поета, літератора, громадсько-культурного діяча, яким став Юрій Федькович у буковинському геопросторі України другої половини XIX століття. Його неординарність, розвиток літературного таланту, який розквіт у багатьох сферах літературної творчості: прозі, драматургії, публіцистиці, поезії, перекладацькій і педагогічній діяльності «стоїть в одному ряду з багатьма представниками української та зарубіжної художньо-інтелектуальної еліти» (Ковалець, 2010).

Достатньо цінним нас є аналіз його таланту як музиканта. Він проявився не так об'ємно, оскільки провідним напрямом його діяльності були література і громадська робота, але й ті скупі свідчення очевидців і сучасників Ю. Федьковича, дослідників його життя і творчості, переконують у тому, що він мав неабиякі музичні здібності, що дали змогу проявитися його композиторському і виконавському хисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найвизначніших дослідників життя і літературної творчості Ю. Федьковича виділимо видатних діячів українського письменства М. Драгоманова, О. Колессу, О. Маковея, Л. Українку, І. Франка. До сучасників, які вивчали літературно-мистецький поступ письменника-демократа, співця Буковини були О. Дей, І. Денисюк, Л. Ковалець, О. Крицевий, Б. Мельничук, Ф. Погребенник, М. Рильський, О. Романець, Б. Хмиз, М. Юрійчук та ін.

О. Кожолянко (2017) досліджував етнографічні студії Ю. Федьковича, що поставило його у першість серед дослідників народних звичаїв і традицій Буковини другої половини XIX ст. Так, Ю. Федькович вивчав календарну обрядовість українців Буковини (святкування Різдва, Нового Року, свята Юрія) та походження слова «коляда». 2024 р. в рамках відзначення 190 річчя від дня народження Ю. Федьковича, за ініціативи Всеукраїнського товариства «Просвіта» відбувся проєкт «Ключі», де головою «Просвіти» смт. Путила В. Буняк була презентована етнографічна праця Ю. Федьковича «Коліди», куди увійшли етнографічні дослідження письменника про Різдвяний цикл і нотний матеріал, зібраний ним. Більш ранньою та повною етнографічною збіркою є праця, упорядкована буковинськими дослідниками О.Дей і О.Романцем «Народні пісні Буковини в записах Ю.Федьковича» (1968 р.).

Мистецтвознавиця Т. Дугаєва вивчала портретистику особистості Ю. Федьковича, яка була створена художниками за його життя і творчості. Музичний талант письменника частково проаналізовано в контексті розвитку музичної освіти на Буковині та викладання музичних дисциплін в навчальних закладах краю: Я. Вишпінська (2016); Я. Мельничук (2009), Г. Окармус (2016). Важливі наративи композитора і співака І.Дерди (2016) про вокальний цикл «Окрушки», написаний ним на вірші Ю. Федьковича.

Мета статті – визначити специфіку побудови музичної мови у пісенних творах на тексти Ю. Федьковича як у його авторському трактуванні, так і в інтерпретації віршів поета українськими композиторами минулого і сучасності.

Методи дослідження: аналіз, порівняння та опрацювання фондів і рукописів Чернівецького літературно-меморіального музею Юрія Федьковича, що відображають музичну мову й характер вокально-хорових творів створених українськими композиторами на вірші Юрія Федьковича.

Виклад основного матеріалу. Багатогранність висловлювання в поетичних і музичних текстах має достатньо спільних ознак і рис, які утворюють розгалужену систему для передачі художнього змісту твору. Рима, чітка ритміка, образне слово, що підсилює контекст поезики вірша, його форми, дотримання структури тісно переплітаються з особливостями його втілення в музичному прочитанні тексту, що збагачений емоціями та настроями композитора. Музика своїми засобами здатна виразити найрізноманітніші поетичні образи. В поєднанні вербального й невербального мовлення закладена та модель, що відтворює в пам'яті багатьох поколінь українців тексти і мелодії народних пісень. Цьому сприяє освітнє й культурне середовище, медіа-простір, сімейні традиції, де звучить українська мова і пісня.

Вагоме значення для виховання молоді в рідномовному середовищі має популяризація літературної творчості буковинських письменників II половини XIX століття – Юрія Федьковича та Сидора Воробкевича. Якщо останній як композитор, поет, драматург, фольклорист і видавець вдало інтерпретував своє поетичне слово в піснях і хорових творах, то Ю. Федькович має більш скромне втілення своєї поетичної творчості в царині музичного мистецтва. Музику до його текстів писали видатні композитори його доби М. Вербицький, С. Воробкевич, С. Людкевич, О. Нижанківський, Є. Мандичевський, Д. Січинський, з-поміж сучасних композиторів варто виділити творчість народного артиста України І. Дерди.

Влучно пов'язує життя і творчість великих буковинських письменників директорка Літературно-меморіального музею Юрія Федьковича в Чернівцях Леся Колодій: «Сидір Воробкевич

став щирим товаришем, надійним духовним побратимом Юрієві Федьковичу. Єднали їх спільні устремління, життєві цінності. Прагнення бачити українців у єдності, дієве бажання прислужитися рідному народові своїми талантами: бути Великими Вчителями, Просвітителями, педагогами від Бога, а також непересічним умінням майстерно послуговуватись Словом – поетичним, прозовим, драматичним... А ще – творити, відчуваючи гармонію Слова і Музики: чимало поезій Федьковича і Воробкевича стали піснями, деякі з них й нині співають як «народні» – рідний Народ гордо визнав їх своїми. Тож не дивно, що обидвох наших земляків величають зачинателями української літератури на буковинських теренах» (*Сидір Воробкевич: побратим...*, 2024).

Важливим джерелом поетичного натхнення Ю. Федьковича стала усна народна творчість, поетика гуцульської природи, звичаї і традиції його краю. Митець вважав, що справжню поетичну майстерність можна здобути, занурившись у багатство усної народної творчості. Він створив багато оригінальних віршів, використовуючи мотиви та образи народних пісень. З цього приводу О. Романець (1968) справедливо відзначав: «...Свої перші вірші він почав складати ще тоді, коли й уяви не мав про існування українського письменства, ба навіть абетки української не знав. Як поет він народився з народної пісні».

Письменник захоплено відгукувався про музичну обдарованість українського народу: «Бо й справді, – писав він у передмові до німецьких перекладів українських пісень, – кожний парубок, кожне сільське дівча переливає свої почуття у пісні, з яких переважно віє найвища поезія... Чи не є це доказом, якими благородними, якими глибокими почуттями сповнений той народ?» (Романець, 1968). Пісня супроводжувала поета від раннього дитинства до останніх років життя. Про народнопісенну основу своєї творчості співець чітко сказав у вірші «На день добрий»:

*Бо мене мати ба й породила,
Де вірли воду пили,
Навчила мене ба й співаночок
Сто двадцять і чотири.
Бо мене мати ба й породила
У полі край Дунаю
Та й сказала ми: співай, синочку,
Та як соловій в гаю (Федькович, 1977, с. 21).*

Варто підкреслити, що Ю. Федькович сприяв популяризації української народної пісні. У 1862 р. він опублікував сім перекладів українських пісень на німецьку мову. Й надалі продовжував знайомити німецькомовну аудиторію з найкращими зразками українського фольклору.

Заслуговує на увагу фольклористична діяльність Ю. Федьковича. Письменник вважав святим обов'язком кожної людини, «що народність свою любить», збирати неоціненні фольклорні скарби. За час своєї творчої діяльності поет записував різні пісні, які об'єднував у жанрово-тематичні збірки. Найціннішою серед них є рукописна збірка «Найкращі співанки руського народу на Буковині. Зібрав О. Федькович». Більшість фольклористичного доробку поета опублікована в книжці «Народні пісні Буковини в записах Юрія Федьковича» (Київ: Музична Україна, 1968). Її упорядники писали: «Збірка дає змогу по-справжньому оцінити широчінь поетових зацікавлень, дозволяє зблизька побачити прекрасну і щедру землю, яка зродила й наснажила його великий талант» (Романець, 1968).

Дуже показовими щодо оцінки творчості та поетичного хисту Ю. Федьковича та його ролі в громадському житті Буковини ХІХ ст. є фрагменти публікації польського видання “Kłosy” за 14 серпня 1873 р. “Józef Fed'kowicz, narodny poeta”, яку наводить мистецтвознавиця Т. Дугаєва (2024): «Нині його піснею лунають гори й долини... Він єдиний живий поет сьогодні, чия народна музика найбільш цінована і улюблена народом. ... Федькович жив з гуцулами як гуцул, нічим не відрізняючись від них; співав їм, навчав, давав поради, став найпопулярнішою особистістю на Буковині; як депутат представляв інтереси гуцулів, був і є поборником народу, його найбільшим другом і братом. За життя отримав любов народу, яка тривала довго, зберігшись у вдячній пам'яті наступних поколінь».

Дослідники життя і літературного таланту Ю. Федьковича зауважують, що він мав неабиякі музичні здібності, гарний голос, володів грою на багатьох музичних інструментах: лірі, гітарі, цитрі, як справжній гуцул, вправно грав на дрімбі та сопілці. «Хорошим цитристом був і Юрій Федькович», за свідченням М. Загайкевич (1960), дослідниці музичного життя Західної України

другої половини ХІХ століття. Музичну освіту він здобув самотужки, оволодів нотною грамотою та міг відтворити мелодію через нотний запис. Усі названі музичні інструменти та партитури хорових творів на вірші поета зберігаються у фондах Літературно-меморіального музею Юрія Федьковича у Чернівцях.

О. Романець (1968) зауважує, що «у нього був ніжний баритон, і поет, співаючи, акомпанував собі на гітарі». Ця пристрасть до музики і пісні збереглася у митця ще за часів його перебування у війську. Далі дослідник продовжує: «...романтик Ю. Федькович навіть виношував думку стати мандрівним співаком-лірником, щоб з піснею піти “цілим руським краєм, Українов, Галичинов, Буковинов та Угорщинов”».

Аналізуючи рукописні записи поета з циклу «Буковинські пісні з голосами» зауважимо, що він уміло користувався нотним записом для відтворення мелодії пісні з розподілом по тактах, позначенням динаміки, агогіки, розміру, темпу. До прикладу, нотний запис пісні «Гий попід гай зелененький» (1968), записаної Ю. Федьковичем.

Свідченням музичного таланту митця є виданий ним «Співанник для господарських діточок» 1869 р. у Відні, куди увійшли записи народних пісень Гуцульщини у період, коли він був шкільним інспектором Вижницького повіту протягом 1869 – 1872 років та очолював повітову раду з питань освіти. Важливі свідчення таланту Ю. Федьковича на посаді повітового шкільного інспектора дають, здавалося б, сухі звіти і циркуляри, підготовані ним упродовж цього періоду. Дослідники зауважують, що «за якихось три роки праці, йому вдалося зробити багато конкретних справ, навіть здійснити успішну реформу початкової школи на Буковині» («*Бо я правду лиш співаю*»..., 1922). Поет глибоко розумів, наскільки потрібна школа для народу. У «Доповідній записці виконавчому комітету Буковинського сейму про реформу початкової школи на Буковині» від 12 вересня 1869 року він пише: «Народна мова, народна поезія, народні звичаї, народні пісні, народні легенди – основа всього народного. І якщо народна освіта не спирається на неї, то рано чи пізно вона розпадеться. Вся система знань для народу мусить базуватися на народності, інакше буде марною». І далі: «Майбутні покоління відплатять за це сторицею. Головним елементом народності є

народна мова. Ми маємо звучну, гнучку, здатну до вивчення мову, незважаючи на те, що московіти і поляки намагаються її поглинути». Звичайно, на перше місце він ставить власне вчителя: «Кожна школа залежить від вчителя; вона його духовна фотографія» («*Бо я правду лиш співаю*», 1922).

Дослідниця розвитку музичної освіти на Буковині кінця XVIII – початку XX століття Я. Мельничук (2009) наголошує, що «Співанник для господарських діточок» Ю. Федьковича, виданий Віденським товариством для освіти руського народу, був першим україномовним виданням пісень, створених письменником для потреб українського народного шкільництва Буковини (с. 106). Його появі передував цікавий факт: «Професор музики Ізидор Воробкевич позитивно прорецензував на прохання буковинської крайової ради «Співанник для господарських діточок» Юрія Федьковича, завдяки чому його було схвалено і запропоновано Міністерству освіти» (с. 107). До співаника увійшло 8 пісень. У рецензії Воробкевич звертає увагу, що «пісні у музичному відношенні цілком правильні і належать до відділу легких дитячих пісень, у яких поєднується як мелодичний, так і гармонічний розвиток... вони без жодних роздумів прийнятні для навчання співу в народній школі» (с. 107). Аналізуючи пісні, композитор наголошує, що «три останні пісні написані автором у високому діапазоні, тому для зручності виконання дітьми їх треба транспонувати на кварту вниз, пісні під №1 і 7 є мелодіями українських народних пісень, решта – оригінальні. Дана книжечка є своєчасною. Цей навчальний посібник для навчання співу є зовсім недостатнім для цієї місцевості, але він є необхідним, для того щоб музика в народній школі могла процвітати» (с. 107). С. Воробкевич стверджує, що «цей нескладний, малого об'єму співаничок є доцільним засобом для становлення освіти» (с. 107). До збірника увійшли такі вокальні твори: «О Боже милий світе», «Білший соків як лелик», «Гей на Йвана вилітали рої», «Біла береза на ярі!», «Нема ліпше в світі жити», «Пішов голос по грому», «Боже з неба високого», «Ластівочко, щебетюшко». Загалом «Співанник...» наповнений піснями з чітко визначеною фольклорною основою. Автор використовує мелодії відомих народних пісень різних жанрів, добираючи до них інші поетичні тексти. Саме народнопісенна мелодика сприяла популярності пісень, їх легкому сприйманню та запам'ятовуванню (Мельничук, 2009, с. 107).

Залишив письменник свої доволі серйозні публікації з етнографії про Маланку, Святого Николая, коляди та колядників («*Бо я правду лиш співаю*», 2022).

Є.Мандичевський написав вокальні та хорові твори на тексти Ю.Федьковича, як-то: «Кобзарська зірниця», «Марот», «Зозулька», «Наш рідний край», «Місяцю-князю», «Однако», «Вітер в гаї нагинає» і багато інших, які й нині виконуються хоровими колективами Буковини. Так, аналізуючи поетичний і музичний текст хорового твору «Зозулька» зауважимо, що він через уведення двох жіночих хорів і мелодії, що імітує переспіви зозулі, переклички в партіях і незначні паузи, створює ефект луни. Твір має рухливий характер, як сонячне проміння світлу й прозору мелодію, яку виконують сопрано і альти в середній і високій

теситурі в розмірі 6/8. Завдяки тріолям з поєднанням двох долей у такті створюється ефект постійно руху вперед, що посилюється зміною гармонії в основній і домінантовій тональностях. У хоровому творі з допомогою характерних ходів співу зозулі (велика терція) змальована сама пташка і хлопчик, який шукає її серед віття дерев.

Сучасний дослідник родини Мандичевських В. Акатріні (2024), опираючись на публікації преси краю наголошує, що в «газеті “Нова Буковина” від 25 лютого 1913 року говориться, що 22 лютого у приміщенні жіночого православного ліцею пані Катерина Мандичевська та її брат Євсей організували свято вшанування пам’яті Юрія Федьковича (с. 4).

Твір М. Вербицького на слова Ю. Федьковича «Гей по горі» в аранжуванні для мішаного хору Ф. Колеси розкриває інший напрям музичного мовлення. Розлога мелодія, глибоке звучання повноголосого хору, широкі мелодичні звороти в голосах хорових партій, на нашу думку, відтворюють жанр балади, любовної лірики, у якій виражені почуття молодого козака до дівчини, його журбу та хвилювання, чи не забула вона про нього: «Нагадай си

моя мила мене молодого...». Підсилює мелодію поетична гіпербола: «Гей по горі по-високій, тройзіль розстелився, з України до дівчини козак поклонився». Хорова канва межує в кількох споріднених і близьких тональностях – ре мінор, ля мінор, Фа мажор – з використанням ввідних тонів, які підсилюють ефект запитання і напруги в тексті. Хоровий твір створено в розмірі 3/4 й у темпі *Andantino* (неспішно). За своєю глибиною відтворення любовної лірики цей вірш напевно належить до кращих сторінок поетичного хисту письменника.

На вірш Ю. Федьковича «Пою коні при Дунаю» створено пісні для соліста і чоловічого хору двома українськими композиторами С. Воробкевичем і С. Людкевичем. Буковинський побратим поета відчув тугу і жаль за нездійсненими мріями соловія і створив пісню у формі світського романсу, де всі емоційні сплески поета спрямовуються до ідеї пошуку щастя, яке щораз виблискує новими гранями і барвами. Мелодія твору ніжна, наспівна, побудована на підкресленні ввідних тонів, які додають барвистості гармонічному мінору (Назарій Яремчук. «Пою коні...», 1988).

*Пою коні при Дунаю
Та й думаю, та й думаю:
Коні карі, коні сиві, —
А я молод, нещасливий...
Ой чому ж я так нещасний?
Чом не козак, чом не красний,
Чи мій палаш не острений,
Що мій світок засмучений?
Світ широкий, сонце гріє, —
Від заходу вечоріє,
Коні карі, коні сиві,
Будьте ви мені зичливі.
Буду медом вас поїти,
Та й буду вас напувати,
Занесіть мя, де я знаю,
Де хатина в темнім гаю! (Пою коні при Дунаю, 2019).*

С. Людкевич (2020) по-іншому підійшов до цього тексту. Він обрав маршовий ритм, характерний для рішучих козацьких пісень, щоб змалювати закличні звороти, які лунають у мелодії для відтворення алегоричного образу часу, який не спиняється, постійно рухаючись вперед, що надзвичайно влучно відтворює партія акомпанементу у фортепіано. Пульсація швидких басів й акордів накладається на плавну й розлогу мелодію чоловічого хору, що створює ефект контрасту, який попри те не несе глибоких суперечностей. Рухлива, напориста мелодія партії чоловічих голосів, у яких внутрішня пульсація опирається на чотиридольний розмір, що підтримує архітектоніку твору. Цей хоровий твір на вірші Ю. Федьковича входив до золотого репертуарного фонду Заслуженого Буковинського ансамблю пісні і танцю під орудою А.Кушніренка.

О. Нижанківський є автором популярних донині хорових творів «Гуляли» (1885), «З окрушків» (1886) на слова Ю. Федьковича (Колодій, 1994). Його майстерність як диригента і композитора зростає у період його роботи з студентським хором духовної семінарії, а пізніше у складі товариства «Львівський Боян», де О. Нижанківський керує хором. Улітку 1891 р. товариство влаштувало поїздку галицьких українців до Праги на ювілейну виставу. В поїзді брав участь чоловічий склад хору, його виступи одержали прихильну оцінку в чеській пресі того часу. Хор під керівництвом А. Вахнянина і О. Нижанківського виконував у Празі твори М. Лисенка, П. Ніщинського та галицьких композиторів. Особливо сподобалася «Гуляли» О. Нижанківського. Чеська музична критика писала, що «хористи не тільки горлом співають, а серцем відчувають кожний тон, голоси звучать гарно, чисто, велично» (*Остан Нижанківський – хоровий диригент*, 2023). Твір «Гуляли» для чоловічого хору – це драматична сцена, де розкрито внутрішній стан людини, яка переживає глибоку емоційну драму. Він має характерні різкі зіставлення картин безтурботного свята та душевного страждання головного героя, що майстерно відтворено композитором у лірико-драматичному прочитанні чоловічих партій та відлуннях і контрастах у хоровій партитурі. Тут злилися в єдиний потік два генії – поетичний Ю. Федьковича і майстра хорового звучання О. Нижанківського, які відтворили психоло-

гічний портрет героя, у якого серце розривається від невідворотності та болю за близькими людьми:

*Ох, братчики милі!
– Стоя свіжі, непорослі
Дві чорні могили.
Там попи поховали
В неділеньку вранці
Тихесенько, без гомону
В одну – новобранця,
А у другу – ту дівчину
З чорними очима... (Ostap Nyzhankivskyi. Hulialy..., 2023).*

Поетичні рядки вірша «Як засядем браття коло чари» Ю. Федьковича також стали популярною піснею ще за його життя. Це гімн вільного, розкішного життя козацької відваги і неспокою, де попри небезпеку віддається перевага завзяттю і молодечій безтурботності великої компанії за столом. М. Загайкевич (1960) зазначає, що митець нерідко сам добирав музику до власних поезій. Мелодія його пісні «Як засядем, браття, коло чари», за свідченням І. Франка, була запозичена Ю. Федьковичем від німецької буршівської пісні «Sind wir nicht zur Herrlichkeit geboren», яка глибоко увійшла в побут домашнього музикування і стала народною (с. 28). У мелодії цього твору присутні розмашисті ходи в мелодії, що підтримуються арпеджованими акордами в партії фортепіано. Відомі акапельні хорові варіанти цієї пісні. Вона популярна й сьогодні, адже наповнена життєвою силою та чоловічим завзяттям. У тексті Ю. Федьковича є гумористичні натяки на зневагу до смерті: «А як прийде, браття, костюмаха, / А як прийде, браття, із косов, / Я скажу їй: «Будь здорова, свахо, / Випий, кумцю люба, ізо мнов!» (Як засядем, браття..., 2020). Цей твір увійшов до репертуару Заслуженого академічного буковинського ансамблю пісні і танцю ім. А. Кушніренка і часто виконується в концертних програмах чоловічою групою колективу.

Вірші Ю. Федьковича отримали свій резонанс і звучання у творчості сучасного буковинського композитора і виконавця, народного артиста України, професора, громадського діяча І. Дерди. Його твір з успіхом виконувався фольклорним ансамблем «Буковиночка» кафедри музики Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича на багатьох концертних площадках міста. Мелодика твору ніжна, лірична, наповнена вальсовими

зворотами, побудована на висхідних тонах, які м'яко розв'язуються в тоніку. Структура ритму з підкресленням і затримкою на 1-й долі додає пружності й рухливості тридольному розміру. Це поєднання із зупинкою на смислових наголосах у словах підкреслює текст віршів. Також у доробку І. Дерди (2016) є вокальний цикл «Окрушки» на вірші Ю. Федьковича, який ще не опубліковано.

Висновки. Рідномовне середовище, плекання материнської мови, звичаїв і традицій свого народу – це запорука виховання патріотичних почуттів нашої молоді, сучасного покоління, якому будуть близькі ідеали свободи, честі та гідності. Це завдання постає важливим маркером виховання для всіх освітніх і мистецьких установ, для педагогів і батьків. Цьому сприяє підтримка навчальних курсів спрямованих на націєтворчі, українознавчі та краєзнавчі предмети: українську мову і літературу, історію України та історію рідного краю, музичне мистецтво з елементами музичного краєзнавства, відвідування шкільною молоддю краєзнавчих музеїв та виставок народного промислу і мистецтва, організація виховних мистецьких заходів, проведення Днів рідної мови, української пісні, знайомство з письменниками і композиторами рідного краю, проведення фольклорних фестивалів-конкурсів тощо.

Глибоке вивчення творів українських письменників, творчості Т. Шевченка, С. Воробкевича, Ю. Федьковича та ін., дослідження науковцями їх суспільно-значущих праць і думок, осучаснення за допомогою новітніх технологій елементів ведення уроку, наповнення його змісту вартісними ідеями народної педагогіки вплине на формування покоління українських патріотів, які цінують своє, пишаються здобутками свого народу і бережуть довічні цінності – мову, віру, культуру, традиції, історію. Це надзвичайно важливо зараз, у час військової агресії РФ на нашу країну. Коли агресор паплюжить права і свободи державотворення, що опираються на принципи рівноправності країн, які прийнятні для усього цивілізованого світу. Завданням освіти є зберегти і примножити національні здобутки, розвинути і виховати покоління, що ідентифікує себе з українською культурою та є майбутнім генофондом нації.

Підтримка може здійснюватися на багатьох напрямках: заснування літературно-мистецьких премій, проведення концертів і лекторіїв з метою популяризації здобутків українських митців й

артистів, багаторівнева співпраця з молоддю українських громадських організацій: Всеукраїнського товариства «Просвіта», центрів культури та дозвілля молоді закладів вищої освіти України, культурних товариств, релігійних і громадських організацій, використання онлайн-платформ освітніх закладів (інститутів, коледжів, університетів, ЗЗСО, музичних і художніх шкіл, бібліотек і музеїв) для проведення мистецьких світлиць, вебінарів, воркшопів, івентів з метою реалізації ідеї патріотичного виховання підрастаючого покоління, розвиток і виявлення талановитої молоді.

Продовженням цієї ідеї стало заснування Чернівецькою міською радою у 1994 р. премії імені Юрія Федьковича. Вона присуджується найкращим викладачам та організаторам освіти й науки міста, вчителям і вихователям, які, за переконанням колег і учнів, виявляють талант вихованця, створюють умови для його розвитку, сприяють підвищенню інтелекту, формують загальнолюдські цінності, патріотичні почуття до України. Її метою є підвищення авторитету вчителів, визнання їхніх заслуг у відродженні національної школи та науки (Шевелєва, 2024).

Перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи зазначимо, що вивчення музичної мови у пісенних творах на вірші Ю. Федьковича поставило перед нами наукове завдання, яке попри багатогранність прочитання потребує подальшого студіювання та аналізу. Вивчення літературознавчих і музичних аспектів розвитку поезії письменника, його фольклористична діяльність і народна основа щодо формування літературознавчого процесу на Буковині в другій половині ХІХ ст. стали основою для втілення його поезій композиторами України і Буковини минулого й сучасного в музичні жанри, такі як балада, пісня-романс, пісня-марш, дитяча пісня та пісня-вальс, що підтверджує творчу різноманітність стильового втілення поезії Ю. Федьковича.

Список використаної літератури

- Акатріні, М., Акатріні, В. (2024). *Катерина Мандичевська – талановита мисткиня Буковинського краю*. Буклет виданий Благодійним фондом «Фундація родини Мандичевських». Чернівці.
- «*Бо я правду лиш співаю...*» 5 том творів Юрія Федьковича (2022). Взято з <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1378509>
- Вишпінська, Я. М. (2016). Мистецька складова у творчості Юрія Федьковича. В кн. *Юрій Федькович – народний співець Буковини*: матеріали обласних педагогічних читань, присвячених 180-річчю від дня народження визначного українського

- письменника і культурно-освітнього діяча національного відродження Юрія Федьковича (с. 20-26). Чернівці.
- Гуй попід гай зелененький. Фольклорні записи. Пісні про кохання* (1968). Взято з <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/F/Fedkovich/Folklore/PisniProKохannja/GyjPopidGajZelenenkyj.html>
- Дерда, І. М. (2016). Історія написання вокального циклу «Окрушки» на вірші Юрія Федьковича. В кн. *Юрій Федькович – народний співець Буковини: матеріали обласних педагогічних читань, присвячених 180-річчю від дня народження визначного українського письменника і культурно-освітнього діяча національного відродження Юрія Федьковича* (с. 159-173). Чернівці.
- Дугаєва, Т. (2024). Юрій Федькович у творчості митців: встановлення істинного авторства одного з його прижиттєвих портретів. *Новини «Версії»*. Взято з <https://versii.cv.ua/news/yurij-fedkovych-u-tvorchosti-myttiv-vstanovlennya-istynnogo-avtorstva-odnogo-z-jogo-pryzhyttyevyh-portretiv/65343.html>
- Загайкевич, М. (1960). *Музичне життя Західної України другої половини ХІХ століття*. Київ: Муз. Україна.
- Ковалець, Л. (2010). Проза Федьковича і Федькович як прозаїк. Спроба цілісного прочитання. В кн. *Юрій Федькович. Твори*. (Т. 2: Проза. Повісті та оповідання, с. 3). Чернівці: Буковина.
- Кожолянко, О. (2017). *Етнографічні дослідження Юрія Федьковича та Григорія Купчанка в ХІХ столітті*. Взято з <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2017/4/publications/19.pdf>
- Колодій, Я. (1994). *Остап Нижанківський*. Львів: Логос.
- Людкевич, С. (2020). *Пою коні при Дунаю*. Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=N6ahYXQ31jk>
- Мельничук, Я. М. (2009). *Становлення та розвиток музичної освіти на Буковині (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття)*. (Дис. канд. пед. наук). Чернівці.
- Назарій Яремчук. *«Пою коні при Дунаю»* (1988). Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=I089nbk-4eM>
- Окармус, Г. Н. (2016). Юрій Федькович і музична творчість. В кн. *Юрій Федькович – народний співець Буковини: матеріали обласних педагогічних читань, присвячених 180-річчю від дня народження визначного українського письменника і культурно-освітнього діяча національного відродження Юрія Федьковича*. (с. 47-48). Чернівці.
- Остап Нижанківський – хоровий диригент і композитор: концерт-лекція* (2023). Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=YJi8flwFyaA>
- Пою коні при Дунаю* (2019). Взято з <https://www.pisni.org.ua/songs/2375910.html>
- Романець, О. (1968). *Збирач перлин народних*. Взято з <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/F/Fedkovich/Studies/ZbyrachPerlynNarodnyh.html>
- Сидір Воробкевич: побратим Юрія Федьковича, незабутній світоч українського письменства...* (2024): сторінка фб Літературно-меморіальний музей Юрія Федьковича. Взято з <https://www.facebook.com/share/p/1B4TrpmtHSS/>
- Федькович, Ю. (1977). *На день добрий: вибрані твори*. Київ: Веселка.
- Шевелева, М. (2024). Юрій Федькович – провісник українського відродження на Буковині. *Український інтерес*. Взято з <https://uain.press/blogs/1069179-1069179>
- Як засядем, браття, коло чари – Українські козацькі пісні* (2020). Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=29hdaZcVx3s>
- Ostap Nyzhankivskiy. *Hulialy («Гуляли»)* (2023). Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=ZiJ8uYT4Cfs>

Yaryna Vyshpinska

MUSICAL LANGUAGE IN SONGS BASED ON YURIY FEDKOVYCH'S POEMS IN THE COLLECTIONS OF THE CHERNIVTSI LITERARY-MEMORIAL MUSEUM OF YURIY FEDKOVYCH

The article outlines important approaches to the study of musical texts created by Ukrainian composers of the past and present for song pieces based on poems by Yuriy Fedkovych, in which the semantics of musical writing in choral and vocal samples, the peculiarities of the sound of musical language, the construction of melody, harmony, rhythm, which reflect the poetic text, its content and emotional coloring, are studied and analyzed. Only in the combination of musical talent and selected words can a song be born, winged and sublime, recognizable and native, which will live on for many years and will honor the memory of its creators.

The influence of Hutsul folklore on Yuriy Fedkovych's literary work was significant and powerful. He collected and studied folk poetry, legends, and fairy tales, and recorded folk songs, carols, and shchedrivky in his music books. In his works, he defended the freedom-loving aspirations of his people, depicted vivid images from the life of peasants, praised the high moral qualities of his heroes, and admired the boundless beauty of the Carpathian Mountains. These ideas became close and consonant to many Ukrainian composers of the nineteenth and early twentieth centuries. Yuriy Fedkovych's poetic texts were used by his contemporaries and colleagues, Sydir Vorobkevych, Mykhailo Verbytskyi, Yevseviy Mandychevskyi, Denys Sichynskyi, Stanislav Liudkevych, and Ostap Nyzhankivskyi to compose music.

To reveal Yuriy Fedkovych's musical talent, the exhibition materials on display at the Yuriy Fedkovych Literary and Memorial Museum in Chernivtsi have become valuable. In addition to sheet music, his personal letters, and musical recordings of songs written by him, the museum also contains the musical instruments he played: zither, lyre, drymba, and flute.

Keywords: *poems by Yuriy Fedkovych; vocal work; choral work; specificity of musical language; folklore.*

References

- Akatrini, M., & Akatrini, V. (2024). *Kateryna Mandychevska – talanovyta mystkynya Bukovynskoho krayu [Kateryna Mandychevska – a talented artist of the Bukovyna region]*. Buklet vydanyy Blahodiynym fondom «Fundatsiya rodyny Mandychevskykh». Chernivtsi [in Ukrainian].
- «Bo ya pravdu lysh spivayu...» 5 tom tvoriv Yuriya Fedkovycha [“Because I only sing the truth...” Volume 5 of the works of Yuriy Fedkovych]. (2022). Retrieved from <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1378509> [in Ukrainian].
- Derda, I. M. (2016). Istoriya napysannya vokal'noho tsykladu «Okrushky» na virshi Yuriya Fedkovycha [The history of writing the vocal cycle "Okrushki" on the verses of Yuriy Fedkovych]. *Yuriy Fedkovych – narodnyy spivets Bukovyny [Yuriy Fedkovych – folk singer of Bukovyna]: materialy oblasnykh pedahohichnykh chytan, prysvyachenykh 180-richchyu vid dnya narodzhennya vyznachnoho ukrayinskoho pysmennyka i kulturno-osvitnoho diyacha natsional'noho vidrodzhennya Yuriya Fedkovycha*. (pp. 159-173). Chernivtsi [in Ukrainian].
- Duhayeva, T. (2024). Yuriy Fedkovych u tvorchosti myttsiv: vstanovlennia istynnoho avtorstva odnoho z yoho pryzyhttyevykh portretiv [Yuriy Fedkovych in the work of artists: establishing the true authorship of one of his portraits during his lifetime]. *Novyny «Versiyi»*. Retrieved from <https://versii.cv.ua/news/yurij-fedkovych-u-tvorchosti-myttsiv-vstanovlennya-istynnogo-avtorstva-odnogo-z-jogo-pryzyhttyevykh-portretiv/65343.html>
- Fedkovych, Yu. (1977). *Na den dobryi [Have a good day]: vybrani tvory*. Kyiv: Veselka.
- Hyi popid hay zelenenkyi. Folklorni zapysy. Pisni pro kokhannya [Gyi popid gaj zelenenkyj. Folklore recordings. Songs about love]* (1968). Retrieved from <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/F/Fedkovich/Folklore/PisniProKoxannja/GyjPopidGajZelenenkyj.htm> [in Ukrainian].

- Kolodii, Ya. (1994). *Ostap Nyzhankivskiyi [Ostap Nyzhankivskiyi]*. Lviv: Lohos [in Ukrainian].
- Kovalets, L. (2010). Proza Fedkovycha i Fedkovych yak prozayik. Sproba tsilisnogo prochyttannya [Fedkovych's prose and Fedkovych as a prose writer. An attempt at a holistic reading]. In *Yurii Fedkovych. Tvory [Yuriy Fedkovych. Works]* (Vol. 2: Proza. Povisti ta opovidannya, p. 3). Chernivtsi: Bukovyna [in Ukrainian].
- Kozholyanko, O. (2017). *Etnohrafichni doslidzhennya Yurii Fedkovycha ta Hryhoriya Kupchanka v XIX stolitti [Ethnographic research by Yuriy Fedkovych and Hryhoriy Kupchanok in the 19th century]*. <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2017/4/publications/19.pdf> [in Ukrainian].
- Lyudkevych, S. (2020). *Poyu koni pry Dunayu [Singing Horses by the Danube]*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=N6ahYXQ31jk> [in Ukrainian].
- Melnychuk, YA. M. (2009). *Stanovlennya ta rozvytok muzychnoyi osvity na Bukovyni (kinets XVIII – pochatok XX stolittya) [Formation and development of musical education in Bukovina (late 18th – early 20th century)]*. (PhD diss.). Chernivtsi [in Ukrainian].
- Nazariy Yaremchuk. *Poyu koni pry Dunayu [Nazariy Yaremchuk. Singing Horses by the Danube]* (1988). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=I089nbk-4eM> [in Ukrainian].
- Okarmus, H. N. (2016). Yurii Fedkovych i muzychna tvorchist [Yuriy Fedkovych and musical creativity]. In *Yurii Fedkovych – narodnyy spivets Bukovyny [Yuriy Fedkovych – folk singer of Bukovina]: materialy oblasnykh pedahohichnykh chytan, prysvyachenykh 180-richchyu vid dnya narodzhennya Yuriya Fedkovycha* (pp. 47-48). Chernivtsi [in Ukrainian].
- Ostap Nyzhankivskiyi – khorovyy dyryhent i kompozytor [Ostap Nyzhankivskiyi – choral conductor and composer]: kontsert-lektsiya*. <https://www.youtube.com/watch?v=YJi8flwFyaA> [in Ukrainian].
- Ostap Nyzhankivskiyi: Hulialy («Hulyaly»)*. (2023). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ZiJ8uYT4Cfs> [in Ukrainian].
- Poyu koni pry Dunayu [Singing Horses by the Danube]*. (2019). Retrieved from <https://www.pisni.org.ua/songs/2375910.html> [in Ukrainian].
- Romanets, O. (1968). *Zbyrach perlyn narodnykh [Collector of Folk Pearls]*. Retrieved from <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/F/Fedkovich/Studies/ZbyrachPerlynNarodnyx.html> [in Ukrainian].
- Shevelieva, M. (2024). Yurii Fedkovych – provisnyk ukrayinskoho vidrodzhennya na Bukovyni [Yuriy Fedkovych – a harbinger of Ukrainian revival in Bukovina]. *Ukrayinskyi interes [Ukrainian Interest]*. Retrieved from <https://uain.press/blogs/1069179-1069179> [in Ukrainian].
- Sydir Vorobkevych: pobratym Yurii Fedkovycha, nezabutniy svitoch ukrayinskoho pysmenstva... [Sydir Vorobkevych: brother of Yuriy Fedkovych, an unforgettable beacon of Ukrainian writing...]: storinka fb Literaturno-memorialnyi muzey Yurii Fedkovycha*. Retrieved from <https://www.facebook.com/share/p/1B4TpmtHSS/> [in Ukrainian].
- Vyshpinska, Ya. M. (2016). Mystetska skladova u tvorchosti Yurii Fedkovycha. [The artistic component in the work of Yuriy Fedkovych]. In *Yurii Fedkovych – narodnyy spivets Bukovyny [Yuriy Fedkovych – folk singer of Bukovina]: materialy oblasnykh pedahohichnykh chytan, prysvyachenykh 180-richchyu vid dnya narodzhennya Yurii Fedkovycha* (pp. 20-26). Chernivtsi [in Ukrainian].
- Yak zasyadem, bratty, kolo chary – Ukrayinski kozatski pisni [How shall we sit, brothers, around the charm – Ukrainian Cossack songs]*. (2020). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=29hdaZcVx3s> [in Ukrainian].
- Zahaykevych, M. (1960). *Muzychne zhyttya Zakhidnoyi Ukrayiny druhoi polovyny XIX stolittya [Musical life of Western Ukraine in the second half of the 19th century]*. Kyiv: Muz. Ukraina [in Ukrainian].

Одержано 08.04.2025 р. Рекомендовано до друку 19.05.2025 р. Оприлюднено 03.06.2025 р.
